

Микитенко В. В.

д-р екон. наук, проф.

Інститут демографії та проблем якості життя НАН України,

м. Київ, Україна

ORCID: 0000-0002-8212-9777;

Чупріна М. О.

канд. екон. наук, доц.,

доцент кафедри менеджменту підприємств

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря

Сікорського», м. Київ, Україна

ORCID: 0000-0002-3276-4473

УПРАВЛІННЯ ТРАНСФОРМАЦІЯМИ СМАРТ-ПРОМИСЛОВОСТІ У ПОСТКРИЗОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Об'єктивним є засвідчити про те, що після масштабних кризових явищ, спричинених війною, Україна обов'язково стикатиметься з необхідністю глибокої економічної трансформації, що включає відновлення і модернізацію промислового сектору. Однією з ключових умов успішної регенерації та реконструкції – є перехід від традиційних промислових моделей до концепту смарт-промисловості, що базується на цифрових технологіях, автоматизації, інтелектуальному управлінні ресурсами та соціо-еколого-економічній сталості. Водночас, кризові явища стануть, відповідно, й каталізатором управлінських новацій, змушуючи швидше адаптуватися до нових реалій та змінювати, адаптувати і трансформувати бізнес-процеси до новітніх технологічних викликів. Однак, відсутність системних механізмів управління трансформаціями смарт-промисловості в Україні може уповільнити процес індустріального оновлення, зменшити привабливість країни для інвесторів і посилити диспропорції регіонального розвитку. Тож, управління трансформаціями смарт-промисловості в умовах посткризового відновлення – стає критично важливим завданням, що вимагатиме нових підходів до державного регулювання, фінансово-економічного стимулювання, стратегічного планування й інтеграції інноваційних технологій у виробничі процеси. Відзначимо вагому роль нових технологій управління задля розроблення й обґрунтування сучасних управлінських концепцій у таких площинах:

– запропоновані дослідниками управлінські рішення розбудовуватимуть полівекторну модель адаптивного управління трансформаційними процесами [1] в умовах нестабільного економічного середовища, що дозволяє українському бізнесу не просто виживати в умовах кризи, а переформатовувати бізнес-процеси відповідно до нових технологічних реалій. У цій відповідності, концептуалізація системи трансформаційного управління смарт-промисловістю забезпечить формалізацію гнучкого модельного вирішення як для воєнного, так і повоєнного етапу модернізації;

– авторами пропонуються механізми координації трансформаційних змін між п'ятьма рівнями управління (державним, регіональним, локальним, галузевим та рівнем смарт-підприємств), що дозволить створити цілісну систему управління промисловими інноваціями, яка сприятиме гармонійному розвитку економіки нашого державного утворення у контексті розробки і реалізації багаторівневих стратегій реконструкції, відновлення та модернізації реального сектору;

– розробка управлінських підходів за домінантами реконструктивного концепту [2], орієнтованих на технологічні кластери, індустріальні платформи та цифрові екосистеми, забезпечить ефективну інтеграцію країни у глобальні виробничі й технологічні ланцюги, що підвищить конкурентоспроможність національної промисловості та залучить інвесторів задля форсованої оптимізації стратегії індустріального розвитку за гібридним форматом [1];

– пропонувані розробки із сценарного моделювання сприятимуть переосмисленню механізмів державного регулювання й підтримки смарт-промисловості, інтегруючи новітні інструменти – від грантових програм і спеціалізованих фінансових платформ до механізмів публічно-приватного партнерства задля запровадження у практику адаптивних моделей фінансування трансформацій;

– новий управлінський концепт, опрацьований за ревіталізованими домінантами реконструктивного підходу, дозволить інтегрувати ESG-принципи (екологічну, соціальну та управлінську сталість) у сучасну систему управління промисловістю, сприяючи формуванню соціо-еколо-безпечних ефективних виробництв, які відповідатимуть міжнародним стандартам, тим самим, суттєво сприяючи сталому розвитку і господарюванню та цифровій трансформації.

Пропонована дослідниками до використання полівекторна модель адаптивного управління передбачає гнучкість, інноваційність та системно-комплексний підхід до трансформаційних процесів, орієнтуючись на те, що у нестабільному економічному середовищі бізнес має не просто пристосовуватися, а й переформатовувати бізнес-процеси відповідно до технологічних реалій, зберігаючи сталість і забезпечуючи резилієнтність. Тож, авторами рекомендовано комплекс рішень:

1) інституційні рішення щодо створення адаптивного регуляторного середовища: а) гнучкі регуляторні механізми (перехід до динамічного регулювання, що адаптується до змін економічного середовища та глобальних технологічних викликів; створення «пісочниць регулювання» для тестування нових бізнес-моделей та інноваційних технологій без надмірного бюрократичного навантаження); б) модернізація податкової політики (адаптивні податкові інструменти для

підприємств, що здійснюють цифрову трансформацію; зменшення податкового навантаження для інвесторів у смарт-промисловість; диференційовані податкові канікули для підприємств, що впроваджують R&D у виробничі процеси); в) стимулювання кластерного розвитку (формування мережі інноваційних кластерів і цифрових екосистем, що забезпечують інтеграцію науки, бізнесу й держави у процеси індустріального оновлення; розвиток механізмів горизонтальної взаємодії між підприємствами для спільного використання технологій);

2) фінансові рішення задля створення нових механізмів залучення й перерозподілу ресурсів: а) диверсифікація джерел фінансування (змішане фінансування – поєднання державних, приватних та міжнародних інвестицій у трансформаційні проекти; спеціалізовані фінансові платформи з підтримки смарт-промисловості – венчурні фонди, краудфандингові механізми, кредитні гарантійні програми); б) публічно-приватне партнерство у трансформаційних процесах (гнучкі моделі співпраці між державою та бізнесом, що передбачають фінансування критичних секторів; використання механізмів «індустріальних хабів» – платформ для спільних інвестицій у нові технології); в) фінансова підтримка трансформаційних процесів (система грантових програм із підтримки трансформацій бізнес-моделей на рівні підприємств; державні гарантії для стимулювання розвитку і кредитування бізнесу, що впроваджує Industry 4.0);

3) технологічні рішення у площині цифрової трансформації та індустрії 4.0: а) розвиток цифрової бізнес-екосистеми управління бізнесом; б) впровадження цифрових платформ управління підприємствами; в) інтеграція хмарних технологій для зменшення витрат на цифрову трансформацію підприємств; г) інтелектуалізація виробництва (перехід до автоматизованих і роботизованих виробничих процесів для підвищення продуктивності, використання цифрових двійників для моделювання виробничих процесів та їх оптимізації); д) розвиток інноваційних R&D-центрів (формування галузевих дослідницьких центрів, що адаптують глобальні технології до українських умов; створення технологічних парків для прискорення впровадження інновацій);

4) управлінські рішення щодо розробки і запровадження адаптивних моделей стратегічного планування: а) гнучкі моделі управління бізнесом («agile-управління» для швидкого реагування на виклики нестабільного середовища; «стратегічні дорожні карти», що дозволяють підприємствам адаптувати бізнес-моделі в режимі реального часу); б) інноваційна корпоративна культура (мотиваційні програми для персоналу, що працює над трансформаційними проектами; інвестування у навчальні програми для керівників із фокусом на цифрову трансформацію й адаптивні бізнес-моделі); в) розширення горизонтів стратегічного партнерства (міжнародна кооперація для впровадження передових управлінських технологій; глобальні технологічні альянси для прискорення новацій);

5) соціальні рішення з підготовки кадрів для трансформаційної економіки: а) система безперервного навчання (навчальні хаби й інкубатори для підготовки кадрів до роботи у смарт-промисловості; програми «Upskilling & Reskilling» для перекваліфікації працівників у нових сферах суспільної практики); б) інтеграція STEM-освіти і бізнесу (університетсько-промислові платформи для підготовки інженерних кадрів; дуальна освіта, що поєднує академічне навчання і практику); в) соціо-еколого-економічна відповідальність бізнесу (політика «стійкої індустріалізації», враховуючи екологічні й соціальні аспекти трансформацій; програми залучення молоді у високотехнологічні галузі тощо).

Запропонований дослідниками комплекс рішень дозволить розбудувати полівекторну модель адаптивного управління трансформаційними процесами, що забезпечить: гнучке регулювання промислового розвитку; диверсифікацію фінансових механізмів підтримки бізнесу; прискорену цифрову трансформацію смарт-промисловості; сталий розвиток людського капіталу в умовах технологічної революції; модернізацію стратегічного управління підприємствами. Таким чином, ця модель удосконалюватиме напрацювання [3], сприятиме виживанню бізнесу в кризових умовах і його сталому господарюванню у цифрову епоху в умовах постійного нарощення різної природи загроз і ризиків. Створення нової системи управління трансформаціями смарт-промисловості є стратегічним напрямом економічної політики, забезпечуючи: модернізацію промислового сектору на основі цифрових технологій; формування адаптивних посткризових управлінських моделей; підвищення ефективності підприємств; координацію між різними рівнями управління; формування передумов для інтеграції України у глобальні виробничі, технологічні ланцюги. Отже, нова концептуалізація управління трансформаціями й стимулюванням розвитку національної смарт-промисловості, закладаючи основу для оптимізації сучасних управлінських концепцій, враховує технологічні виклики, посткризові реалії і ключові стратегічні пріоритети індустріального розвитку країни у повоєнному періоді.

Список використаних джерел

1. Микитенко В. В., Чупріна М. О. (2025). Полівекторна сценарно-прогнозна модель реконструктивно-просторового розвитку України у повоєнному періоді. *Науковий вісник Міжнародної асоціації науковців. Серія: економіка, управління, безпека, технології*, 4(1). URL: <https://doi.org/10.56197/2786-5827/2025-4-1-1> (дата звернення: 28.02.2025).
2. Микитенко В. В., Чупріна М. О. (2024). Алгоритмізація управлінських дій із реконструктивної просторової організації господарських систем України. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. Вип. 5. С. 109–131. DOI: 10.58423/2786-6742/2024-5-109-131.
3. Смарт-промисловість в епоху цифрової економіки: перспективи, напрями і механізми розвитку: монографія / [В. П. Вишневський, О. В. Вієцька, С. І. Князев, О. В. Лях, Д. Ю. Череватський та ін.]; за ред. акад. НАН України В. П. Вишневського; НАН України, Ін-т економіки промисловості. Київ, 2018. 192 с.